

Návrh optimalizace poplatků za komunální odpad poplatek za využívání systému nakládání s odpady

Tento materiál představuje návrh **optimalizace systému místních poplatků za komunální odpad**, konkrétně **návrh nové konstrukce poplatku za využívání obecního systému nakládání s odpady**. Návrh vznikl jako reakce na dlouhodobé praktické problémy, se kterými se obce při správě odpadového hospodářství potýkají, a na rostoucí požadavky kladené na obce v oblasti nakládání s odpady.

Prvním důvodem pro zpracování návrhu je skutečnost, že obce dnes **nemají k dispozici dostatečně flexibilní nástroje**, které by jim umožňovaly **efektivně reagovat** na současné výzvy v oblasti odpadového hospodářství. Mezi tyto výzvy patří zejména plnění stále ambicióznějších cílů třídění odpadu, ale také výrazný růst nákladů na provoz obecních systémů nakládání s odpady. Obce přitom potřebují takový nástroj zpoplatnění, který bude nejen **ekonomicky udržitelný**, ale současně i **politicky a společensky průchodný**.

Stávající systém místních poplatků za komunální odpad naráží v praxi na **dvě základní bariéry**. První z nich je bariéra **politická**, respektive regionálně politická. Výše poplatků za odpad je v mnoha obcích silně ovlivňována srovnáváním s okolními obcemi. Obce se často zdráhají nastavit poplatek na úroveň odpovídající skutečným nákladům, pokud je poplatek v okolních obcích výrazně nižší. Druhou bariérou je samotné **ekonomické nastavení současného systému**. Statistická data ukazují, že stávající model je dlouhodobě **ekonomicky neudržitelný**. Podle dostupných údajů činily v roce 2024 průměrné náklady na odpadové hospodářství přibližně 1 675 Kč na obyvatele, zatímco průměrně vybíraný poplatek činil přibližně 750 Kč na osobu. Z místních poplatků za odpad se tak v mnoha obcích stalo politicky citlivé téma, které je obtížné upravovat tak, aby odpovídalo skutečným nákladům systému. Tento stav je o to paradoxnější, že zákon o obcích ukládá obcím povinnost hospodařit s péčí řádného hospodáře. Současně je však maximální zákonná výše poplatku nastavena na úroveň, která již v řadě případů neodpovídá reálným nákladům provozu systému.

Vedle klasického místního poplatku existuje v současnosti také model poplatku za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci, často označovaný jako systém PAYT (Pay As You Throw). Tento model je z hlediska motivace obyvatel ke snižování produkce směsného komunálního odpadu poměrně účinný. Jeho konstrukce však zároveň vykazuje **významné ekonomické limity**. Poplatek je totiž navázán především na produkci směsného komunálního odpadu. Pokud se v obci daří zvyšovat míru třídění a množství směsného odpadu klesá, **dochází zároveň k poklesu příjmů z poplatku**, zatímco náklady na sběr a zpracování tříděných složek odpadu **naopak rostou**. V dlouhodobém horizontu tak může tento model vést k prohlubování rozdílu mezi příjmy z poplatků a skutečnými náklady systému. Současně je třeba upozornit, že systém založený pouze na množství směsného komunálního odpadu sice motivuje ke snižování jeho produkce, ale **neřeší otázku, jakým způsobem je s odpadem dále nakládáno**. V některých případech tak může docházet k nežádoucím jevům, jako je spalování odpadu v domácnostech nebo přesun odpadu do okolních měst. **Takový systém tedy nemusí vždy podporovat odpovědné a environmentálně šetrné nakládání s odpady**.

Výsledkem této situace je stav, kdy obce, které chtějí aktivně řídit své odpadové hospodářství, často **nemají k dispozici vhodný nástroj**, který by byl zároveň **ekonomicky udržitelný, srozumitelný pro veřejnost a politicky průchodný v místních podmínkách**. Právě z tohoto důvodu vznikl návrh třetí varianty zpoplatnění, tedy poplatku za využívání obecního systému nakládání s odpady zkráceně **PAYUS (Pay As You Use System „plat podle toho, jak využíváš systém/ platba podle využívání systému)**.

Při přípravě tohoto návrhu bylo cílem vytvořit takový model, který bude legislativně kompatibilní se stávající právní úpravou a zároveň bude mít co nejvyšší šanci na prosazení v legislativním procesu. **Z tohoto důvodu byla konstrukce návrhu postavena na stejné logice, jaká je použita u poplatku za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci**. Byla zachována základní struktura poplatku, terminologie i způsob jeho výpočtu. Návrh pouze doplňuje ty prvky, které jsou nezbytné k tomu, aby obce získaly variabilní nástroj schopný reagovat na současné výzvy v oblasti odpadového hospodářství. **Cílem návrhu tedy není vytvořit zcela nový systém, ale rozšířit stávající právní rámec o flexibilnější nástroj, který obcím umožní lépe reagovat na rostoucí náklady systému, na požadavky vyplývající z evropských cílů v oblasti třídění odpadu a současně překonávat regionální politické bariéry při nastavování poplatků**. U jednotlivých paragrafů návrhu je proto vždy uvedeno podrobné odůvodnění, které vysvětluje logiku daného ustanovení a zároveň ukazuje možné způsoby praktického využití tohoto nástroje v obecní praxi.

Obecné ustanovení

§ 10d

(1) Poplatky za komunální odpad jsou

- a) poplatek za obecní systém odpadového hospodářství,
- b) poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci a
- c) poplatek za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci.

(2) Obec může zavést pro poplatkové období pouze jeden z poplatků podle odstavce 1.

VYSVĚTLENÍ:

Navrhovaný poplatek za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci zkráceně **PAYUS (Pay As You Use Systém „platí podle toho, jak využíváš systém/ platba podle využívání systému)** vychází ze základního principu, že každý občan nebo vlastník nemovitosti určitým způsobem **využívá obecní systém nakládání s odpady**.

Míra tohoto využívání se může lišit. Někdo produkuje odpadu méně, jiný více. Přesto však každý využívá systém, který obec provozuje – ať už prostřednictvím svozu odpadu od nemovitosti, tříděných stanovišť, sběrného dvora, úklidu veřejných prostranství nebo odstraňování černých skládek. **I v případech, kdy někdo tvrdí, že odpad „nemá“, je tento výrok zpravidla jen přesunem odpadu do jiné části systému** – například do veřejných odpadkových košů nebo jiných obecních zařízení. Provoz, údržba a správa tohoto systému však vždy **představují náklady**, které musí obec nést bez ohledu na individuální přístup jednotlivců. Cílem navrhovaného zpoplatnění **není vytvářet nový princip**, ale umožnit obcím **spravedlivěji a flexibilněji** zohlednit míru využívání odpadového systému. Obec by měla mít možnost, s ohledem na své místní podmínky, znalosti a zkušenosti, nastavit poplatek tak, aby **co nejlépe reflektoval skutečné využívání systému jednotlivými domácnostmi**. Konkrétní nastavení je vždy politickým rozhodnutím obce. Navrhovaný model však vytváří rámec, který obcím umožní tuto míru využívání promítnout do poplatkové povinnosti transparentním a obhajitelným způsobem.

Z názvu bylo současně záměrně vypuštěno slovo „komunální“. V praxi je totiž tento pojem často vnímán pouze ve vztahu ke směsnému netříděnému odpadu, přestože z právního hlediska zahrnuje i tříděné složky. Vypuštěním tohoto označení je zdůrazněno, že poplatek se vztahuje na využívání soustředovacích prostředků pro veškeré druhy odpadů vznikající při užívání nemovité věci.

Současně je snahou navrhované úpravy **odstranit dílčí bariéry a nedostatky**, které se v praxi objevují u jednotlivých dosavadních modelů zpoplatnění. Návrh usiluje o využití předností stávajících přístupů a o minimalizaci jejich slabin tak, aby byl systém co nejvíce srozumitelný a obhajitelný v rámci rozhodování orgánů obce.

Díl 4

Poplatek za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci

§ 10s

Poplatník poplatku

Poplatníkem poplatku za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci je

- a) fyzická osoba, která má v nemovité věci bydliště, nebo
- b) vlastník nemovité věci, ve které nemá bydliště žádná fyzická osoba.

§ 10t

Předmět poplatku

Předmětem poplatku za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci je využívání obecního systému nakládání s komunálními odpady z jednotlivé nemovité věci zahrnující byt, rodinný dům nebo stavbu pro rodinnou rekreaci, která se nachází na území obce.

§ 10u

Základ poplatku

(1) Základem dílčího poplatku za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci za dílčí období je

- a) podíl poplatníka na nákladech spojených se zajištěním a užíváním společné infrastruktury obecního systému nakládání s odpady (dále jen „paušální část základu poplatku“) v tomto dílčím období a
- b) objem obslužených soustředovacích prostředků na odpad ~~z nemovité věci~~ za toto dílčí období v litrech připadající na poplatníka.

(2) Podíl poplatníka na nákladech spojených se zajištěním a užíváním společné infrastruktury obecního systému nakládání s odpady za dílčí období se stanoví na období, na jehož konci

- a) měl poplatník v nemovité věci bydliště, nebo
- b) neměla v nemovité věci bydliště žádná fyzická osoba v případě, že poplatníkem je vlastník této nemovité věci.

(3) Objemem obslužených soustředovacích prostředků na odpad ~~z nemovité věci~~ za dílčí období připadající na poplatníka je

- a) podíl
  1. objemu obslužených soustředovacích prostředků na odpad za dílčí období připadajícího na tuto nemovitou věc a
  2. počtu fyzických osob, které v této nemovité věci mají bydliště na konci dílčího období, nebo
- b) objem obslužených soustředovacích prostředků na odpad připadající na tuto nemovitou věc za dílčí období v případě, že v nemovité věci nemá bydliště žádná fyzická osoba.

(4) Objem obslužených soustředovacích prostředků na odpad může být pro účely stanovení základu poplatku rozdělen mezi více nemovitých věcí nebo poplatníků podle způsobu využívání těchto prostředků v rámci obecního systému nakládání s odpady.

VYSVĚTLENÍ:

Navržené ustanovení vymezuje část základu dílčího poplatku prostřednictvím **objemu obslužených soustředovacích prostředků na odpad připadajícího na poplatníka**. Tato konstrukce vychází ze snahy zachytit skutečné využívání obecního systému nakládání s odpady a zároveň **zajistit technicky proveditelný a objektivně evidovatelný** způsob stanovení poplatkové povinnosti.

Objem obsluženého soustředovacího prostředku byl zvolen z toho důvodu, že se jedná o veličinu, která je **prokazatelná a prakticky nezpochybnitelná**. Soustředovací prostředky mají **pevně stanovený objem**, například sběrná nádoba o objemu 120 litrů má vždy objem 120 litrů bez ohledu na to, zda je naplněna zcela, částečně nebo pouze minimálně. **Tato veličina je proto jednoznačně zjištělná a technicky snadno evidovatelná**. Naopak skutečný objem odpadu uloženého v nádobě je veličinou **obtížně zjištělnou a v praxi jen obtížně prokazatelnou**. Pokud je například nádoba naplněna pouze zčásti, musela by být její naplněnost při svozu určována odhadem. Takový postup je však vždy zatížen určitou mírou nepřesnosti a ve výsledku by vedl k evidenci založené na subjektivním posouzení obsluhy svozu. I kdyby bylo technicky možné naplněnost nádoby přesně určit, stále by nebylo možné spolehlivě určit skutečný objem odpadu jako takového, **protože objem odpadu není stabilní veličinou a může se v průběhu manipulace výrazně měnit**. Typickým příkladem je samotný proces svozu odpadu. Popelářský vůz může při svozu obsloužit například soustředovací prostředky o celkovém objemu odpadů desítek metrů krychlových, avšak díky lisování odpadu v nástavbě vozidla je tento objem následně stlačen na výrazně menší objem. **Tento praktický příklad ukazuje, že objem odpadu jako takový není stabilní a jednoznačně měřitelnou veličinou**.

Stanovení poplatku podle hmotnosti odpadu je z hlediska přesnosti jistě lepší variantou avšak takové řešení přináší **významné technické a ekonomické komplikace**. Vyžaduje totiž instalaci vážících systémů na svozovou techniku a odpovídající evidenční infrastrukturu. Tyto technologie představují **významnou investici**, která může být zejména pro menší svozové společnosti obtížně dostupná a ve výsledku by se promítla do zvýšení nákladů na svoz odpadů hrazených obcemi. Zásadním důvodem, proč není vhodné stanovit základ poplatku pouze podle hmotnosti odpadu, je rovněž ekonomická struktura nákladů na svoz odpadu. Náklady na provoz systému totiž nevznikají pouze v závislosti na množství odpadu uloženého na skládce nebo v zařízení pro jeho další zpracování. **Významnou část nákladů tvoří samotný proces svozu**, tedy zejména náklady na svozové trasy, obsluhu nádob, provoz a amortizaci techniky a další provozní náklady. Pro ilustraci lze uvést situaci, kdy by svozová společnost obsloužila například tisíc sběrných nádob, které by byly téměř prázdné a obsahovaly by minimální množství odpadu. Přesto by musela vykonat celou svozovou trasu, obsloužit všechny nádoby a zajistit přepravu. Náklady na svoz by tedy vznikly bez ohledu na skutečnou hmotnost odpadu. **Pokud by byl poplatek založen výhradně na hmotnosti odpadu, obec by v**

takové situaci od občanů za svoz nevybrala téměř žádné prostředky, přestože by jí náklady na provoz systému vznikly.

Z tohoto důvodu je jako praktický kompromis zvolen objem obslužených soustředovacích prostředků. Tato veličina je technicky jednoznačná, snadno evidovatelná a současně lépe odráží skutečnou ekonomiku provozu systému svozu odpadu. Je pravda, že objem obslužených soustředovacích prostředků nevyjadřuje přesné množství odpadu uloženého v nádobách. **Tento aspekt je však současně motivačním prvkem systému.** Poplatník má totiž možnost se rozhodnout, zda přistaví ke svozu nádobu, která je naplněna pouze částečně, nebo zda ji přistaví až ve chvíli, kdy je naplněna efektivněji. **V praxi tak tento model motivuje uživatele systému k efektivnějšímu využívání sběrných nádob,** například k jejich plnění až do plné kapacity nebo k lepšímu třídění odpadu. Takový přístup může vést k omezení zbytečných svozů poloprázdných nádob, ke snížení frekvence svozu a ve výsledku k **úsporám nákladů** na provoz obecního systému nakládání s odpady.

Současně je nutné zdůraznit, že obec při správě místních poplatků vystupuje v postavení správce daně. Z tohoto postavení obci vznikají **povinnosti vyplývající z právních předpisů upravujících správu daní,** zejména **povinnost poplatků stanovit, vybírat a v případě potřeby také vymáhat.** Aby však obec mohla tyto povinnosti řádně vykonávat, musí mít k dispozici základní evidenční údaje o využívání systému nakládání s odpady, zejména údaj o tom, které soustředovací prostředky na odpad byly skutečně obsluženy. Právě tento údaj představuje **klíčový podklad pro stanovení poplatkové povinnosti.** Pokud by takový údaj nebyl k dispozici, obec by nebyla schopna poplatků stanovit ani vymáhat, a nemohla by tak plnit povinnosti, které jí právní řád ukládá v oblasti správy místních poplatků. **Z tohoto důvodu je nezbytné, aby byla zajištěna evidence obslužených soustředovacích prostředků na odpad.** Způsob zajištění této evidence přitom může obec zvolit podle svých místních podmínek. Obec může evidenci zajišťovat vlastními prostředky, například prostřednictvím vlastního evidenčního systému, případně může zajištění evidence požadovat po provozovateli svozových služeb. V praxi jsou právě provozovatelé svozových služeb často subjekty, které disponují technickými prostředky a organizačními možnostmi umožňujícími provádět evidenci obslužených nádob přímo při svozu odpadu. Pokud se obec rozhodne využít evidenci prováděnou při svozu, je proto nezbytné, aby provozovatel svozových služeb poskytl obci potřebnou součinnost a zajistil předání evidenčních údajů nezbytných pro správu místních poplatků. **Z hlediska transparentnosti systému a důvěry poplatníků je žádoucí, aby předávání údajů o obslužených soustředovacích prostředcích probíhalo v co nejkratší možné době po provedení svozu, ideálně v režimu průběžného nebo bezprostředního předávání dat tj. v online režimu.** Pokud by totiž mezi samotným obslužením nádoby a zaznamenáním této skutečnosti v evidenčním systému vznikala **delší časová prodleva,** mohlo by to u poplatníků vyvolávat **pochybnosti o správnosti evidence nebo o případné manipulaci s údaji.** Současně je vhodné, aby byly evidenční údaje předávány v základní a technicky jednoduché datové struktuře, která umožní jejich snadné využití ze strany obce. Minimální rozsah takových údajů by měl zahrnovat zejména identifikátor soustředovacího prostředku na odpad a datum jeho obslužení - data by měla být poskytována hromadně v běžně používaných a obecně dostupných datových formátech, které umožní jejich využití i menším obcím bez potřeby specializovaných technických řešení. Takto definovaný rozsah údajů je dostatečný pro stanovení poplatkové povinnosti a zároveň technicky nenáročný na zpracování.

Právní úprava by proto měla zajistit, aby obec měla možnost zvolit způsob evidence podle svých potřeb a aby subjekty podílející se na svozu odpadu byly **povinny tento způsob evidence respektovat a eventuálně i dodat, bude-li to obec vyžadovat**. Stejně jako mají provozovatelé svozových služeb v oblasti nakládání s odpady řadu zákonných povinností, je proto namístě uvažovat také o jasném zakotvení povinností souvisejících s evidencí obslužených soustředovacích prostředků. **Taková evidence je totiž nezbytným předpokladem pro správu místních poplatků a pro řádné fungování systému založeného na principu skutečného využívání obecního systému nakládání s odpady**. V praxi se totiž může stát, že evidenční údaje nejsou zaznamenány správně nebo jsou z různých důvodů nedostupné. V takové situaci by obec neměla k dispozici potřebná data pro stanovení poplatku, přestože by náklady na svoz a odstranění odpadu reálně vznikly. **Proto je vhodné, aby právní úprava reflektovala i tuto skutečnost a aby evidence obslužených soustředovacích prostředků byla považována za integrální součást služby svozu odpadu, bude-li ji obec po svozové společnosti nárokovat, tj. nebude-li obec disponovat svým evidenčním systémem**.

Za obslužení soustředovacího prostředku se pro účely tohoto ustanovení považuje nejen svoz nádob a pytlů od domu ale rovněž převzetí odpadu na sběrném dvoře. V takovém případě obsluha sběrného dvora odpad převezme, zkontroluje jeho charakter a uloží jej do příslušného kontejneru určeného pro další nakládání s odpadem. I v tomto případě tak dochází k obslužení soustředovacího prostředku v rámci obecního systému nakládání s odpady. V případě, že je odpad na sběrný dvůr předán v soustředovacím prostředku nebo obalu, jehož objem nelze jednoznačně určit, lze **objem stanovit kvalifikovaným odhadem obsluhy sběrného dvora**. Tento odhad potvrdí osoba, která odpad předává. Nedojde-li mezi obsluhou sběrného dvora a předávající osobou k dohodě o odhadnutém objemu, lze objem odpadu stanovit vložení odpadu do soustředovacího prostředku o známém objemu. Pokud je sběrný dvůr vybaven vážným zařízením, lze objem potřebného soustředovacího prostředku stanovit také na základě jeho hmotnosti. V takovém případě se objem určí přepočtem zjištěné hmotnosti s využitím měrných hmotností jednotlivých druhů odpadů. Podrobnosti tohoto postupu mohou být upraveny v obecně závazné vyhlášce obce nebo v provozním řádu sběrného dvora.

Na rozdíl od stávající právní úpravy je v navrženém ustanovení **záměrně vypuštěno spojení „z nemovitě věci“**. Důvodem je skutečnost, že v praxi jsou soustředovací prostředky často využívány společně více nemovitými věcmi, **zejména v případě bytových domů a sídlištní zástavby**, kde více objektů sdílí společné sběrné stanoviště nebo kontejnery. Vázání soustředovacího prostředku výhradně k jedné konkrétní nemovité věci by proto **neodpovídalo reálnému fungování obecních systémů nakládání s odpady**. Z tohoto důvodu je současně doplněno ustanovení, podle něhož může být objem obslužených soustředovacích prostředků pro účely stanovení základu poplatku rozdělen mezi více nemovitých věcí nebo poplatníků podle způsobu využívání těchto prostředků v rámci obecního systému nakládání s odpady. Tato úprava umožňuje zohlednit skutečné využívání soustředovacích prostředků například v situacích, kdy více bytových domů využívá společný kontejner nebo kdy jednotliví uživatelé nemovitosti využívají obecní systém **odlišnou měrou**, například při předávání odpadu na sběrném dvoře. Současně tak vzniká prostor pro využití evidenčních systémů, které umožňují rozdělit objem obslužených soustředovacích prostředků mezi jednotlivé poplatníky nebo nemovitosti podle skutečného využití systému.

Navržená konstrukce zároveň zachovává technologickou neutralitu právní úpravy, protože **nestanoví konkrétní způsob evidence soustředovacích prostředků ani konkrétní technické prostředky jejich identifikace**. Obce tak mohou využívat různé evidenční systémy podle svých místních podmínek, například evidenci nádob, evidenci pytlového sběru, identifikační karty pro sběrné dvory nebo jiné formy evidence využívání obecního systému nakládání s odpady.

Pro praktickou aplikaci této konstrukce je však nezbytné, aby právní úprava současně umožňovala obcím stanovit evidenci jako jednu z podmínek využívání obecního systému nakládání s odpady. V praxi se totiž dlouhodobě objevují výkladové spory, zda může obec podmínit obsluhu sběrné nádoby například tím, že soustředovací prostředek není označen identifikačním prvkem (například QR kódem, čipem nebo jiným evidenčním označením). V současné praxi přitom již existuje obecně přijímaný princip, že **soustředovací prostředky musí splňovat určité technické požadavky**, například musí být konstrukčně způsobilé ke svozu svozovou technikou. **Obdobným způsobem by mělo být možné stanovit také požadavek na jejich evidenci, protože evidence soustředovacích prostředků je nezbytná pro správné fungování systému poplatků založeného na skutečném využívání obecního systému nakládání s odpady.** Evidence tedy nepředstavuje omezení přístupu do systému, ale naopak jeho **základní provozní předpoklad**, stejně jako technická způsobilost nádoby ke svozu. Z tohoto důvodu je vhodné, aby právní úprava v zákoně o odpadech nebo v prováděcí vyhlášce **výslovně umožnila obcím stanovit evidenci soustředovacích prostředků jako jednu z podmínek jejich využívání v rámci obecního systému nakládání s odpady**. Stejný princip by se měl uplatňovat také při předávání odpadu na sběrných dvorech. **Pro správnou evidenci využívání systému by obec měla mít možnost stanovit, že předání odpadu bude spojeno s identifikací nemovitosti či osoby, která odpad předává, například prostřednictvím odpadové karty nebo jiného evidenčního prostředku.**

Evidence na sběrných dvorech je důležitá z několika důvodů. Především umožňuje **spravedlivé zohlednění skutečného využívání obecního systému nakládání s odpady**. Pokud občan předá odpad na sběrném dvoře, je žádoucí, aby byl tento objem zohledněn v rámci systému poplatků, protože i tento způsob předání odpadu představuje využití obecního systému a generuje náklady na jeho provoz. Evidence tedy umožňuje, aby **každý uživatel systému nesl odpovědnost za rozsah jeho využívání**. Stává se, že občan například zapomene přistavit sběrnou nádobu ke svozu nebo nádoba není z jiného důvodu v daném svozovém dni obsluhována. V takových případech občané běžně řeší situaci tím, že odpad následně odvezou na sběrný dvůr. Evidence na sběrném dvoře tak umožňuje, **aby byl tento odpad započítán do systému obdobným způsobem, jako kdyby byl odvezen standardním svozem.**

Dalším významným důvodem pro zavedení evidence na sběrných dvorech je **omezení zneužívání systému**. V praxi totiž dochází k situacím, kdy je sběrný dvůr využíván pro odkládání odpadu, který ve skutečnosti **pochází z podnikatelské činnosti**, například z rekonstrukcí bytů prováděných živnostníky. Takový odpad je někdy deklarován jako odpad pocházející od občanů, přestože vznikl při podnikatelské činnosti, a jeho náklady jsou tak přenášeny na obecní systém financovaný z poplatků obyvatel. Pokud je však odpad na sběrném dvoře evidován prostřednictvím identifikační karty nebo jiného evidenčního prostředku, který je propojen se systémem poplatků, **vzniká přímá vazba mezi předáním odpadu a poplatníkem**. Tím se **výrazně snižuje prostor pro zneužívání systému**, protože každé předání odpadu je evidováno a promítá se do poplatkové povinnosti konkrétního uživatele systému. Tento mechanismus tak přispívá nejen k **větší spravedlnosti systému**, ale

také k **ochraně obecních rozpočtů** před náklady, které by jinak vznikaly v důsledku neoprávněného využívání obecního systému nakládání s odpady.

Současně je však nutné zdůraznit, že evidence nepředstavuje omezení přístupu do odpadového systému tj. neomezuje předání odpadů. Evidenční prostředek, například odpadovou kartu, musí mít možnost získat každý účastník obecního systému nakládání s odpady. **Obec tedy nesmí podmínit předání odpadu například předložením občanského průkazu nebo jiného dokladu, který by byl dostupný pouze určité skupině osob.** Naopak evidenční prostředek musí být dostupný **každé osobě**, která chce obecní systém využívat, bez ohledu na to, zda se jedná o osobu s trvalým pobytem v obci, vlastníka rekreační nemovitosti nebo jiného uživatele systému. **V takovém případě evidence nepředstavuje omezení předání odpadu, ale pouze administrativní nástroj umožňující správné fungování systému poplatků založeného na skutečném využívání obecního systému nakládání s odpady.**

§ 10v

Osvobození od poplatku

Od poplatku za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci je osvobozena osoba, které poplatková povinnost vznikla z důvodu bydliště v obci a která je

- a) poplatníkem poplatku za obecní systém odpadového hospodářství, poplatku za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci nebo poplatku za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci v jiné obci a má v této jiné obci bydliště,
- b) umístěna do školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo školského zařízení pro preventivně výchovnou péči na základě rozhodnutí soudu nebo smlouvy,
- c) umístěna do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu, na žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností, zákonného zástupce dítěte nebo nezletilého,
- d) umístěna v domově pro osoby se zdravotním postižením, domově pro seniory, domově se zvláštním režimem nebo v chráněném bydlení, nebo
- e) na základě zákona omezena na osobní svobodě s výjimkou osoby vykonávající trest domácího vězení .

VYSVĚTLENÍ:

Osvobození je určeno zejména pro osoby, které mají v obci bydliště, avšak **fakticky se zde nezdržují** a obecní systém nakládání s odpady **reálně nevyužívají**. V takových případech by **nebylo přiměřené**, aby tyto osoby nesly podíl na nákladech spojených s provozem společné infrastruktury systému.

Současně má osvobození význam i z **hlediska proměnné části poplatku**. Objem obslužených soustředovacích prostředků je totiž rozpočítáván mezi jednotlivé poplatníky **podle počtu osob využívajících společný soustředovací prostředek**. Pokud by osoba, která se v nemovitosti

fakticky nezdržuje, byla nadále považována za poplatníka, vstupovala by do tohoto výpočtu, přestože se na využívání systému a soustředovacích prostředků **nepodílí**.

Institut osvobození proto zajišťuje nejen **spravedlivé rozdělení nákladů** na společnou infrastrukturu systému, ale také správné fungování mechanismu rozpočítávání objemu obslužených soustředovacích prostředků mezi poplatníky. Osoba, která je od poplatku osvobozena, proto **nevstupuje ani do výpočtu objemu připadajícího na poplatníka**.

§ 10w

Úleva od paušální části základu poplatku

Úleva od paušální části základu poplatku za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci se poskytne osobě, které poplatková povinnost vznikla z důvodu bydliště v obci, pokud

- a) využívá obecní systém nakládání s odpady způsobem vedoucím ke snížení množství směsného komunálního odpadu,
- b) využívá obecní systém nakládání s odpady způsobem, který prokazatelně snižuje náklady obce na jeho provoz, nebo
- c) to odůvodňují místní podmínky související s provozem či ekonomikou obecního systému nakládání s odpady.

VYSVĚTLENÍ:

Navržené ustanovení o úlevě od paušální části základu poplatku umožňuje obcím **zohlednit specifické místní podmínky a podporovat žádoucí způsoby nakládání s odpady**. Jedním z typických případů využití tohoto nástroje může být **podpora door-to-door sběru tříděných odpadů**, a to jak nádobového, tak pytlového. Door-to-door sběr představuje důležitý nástroj pro správné fungování systémů založených na principu skutečného využívání obecního systému nakládání s odpady, například v modelech PAYT nebo při stanovení poplatku podle objemu obslužených soustředovacích prostředků. **Tyto systémy motivují poplatníky ke snížení produkce směsného komunálního odpadu a k důslednějšímu třídění**. Pokud však obec současně nezajistí dostatečnou kapacitu pro odkládání tříděných složek odpadu, může docházet k nežádoucím jevům, jako je nelegální spalování odpadů, jejich odkládání mimo systém nebo vytváření černých skládek. Zavedení door-to-door sběru tato **rizika významně snižuje**, protože poplatník má tříděné složky odpadu k dispozici přímo u svého bydliště a může je **pohodlně odkládat do systému**. Úleva od paušální části poplatku může v takových případech sloužit jako nástroj podpory tohoto způsobu sběru a také jako motivace pro poplatníky, aby s odpadem **nenakládali neekologicky**. Smyslem této úlevy není odměňovat samotné třídění odpadu, které je obecně považováno za standardní součást fungování systému nakládání s odpady, ale spíše zohlednit skutečnost, že poplatník poskytuje část své nemovitosti nebo jejího okolí pro umístění soustředovacích prostředků na tříděné odpady. Úleva tak může symbolicky reflektovat určitý diskomfort nebo omezení, které je s umístěním těchto prostředků spojeno. Z pohledu obce může mít zavedení takové úlevy rovněž **pozitivní ekonomické dopady**. Zvýšení kapacity sběrné sítě prostřednictvím door-to-door sběru může snížit zatížení veřejných stanovišť tříděného odpadu, omezit vznik nepořádku v jejich okolí a v některých případech také umožnit **snížení frekvence svozu** těchto stanovišť. **Tím může obec dosáhnout úspor v nákladech na provoz systému nakládání s odpady**.

Dalším příkladem využití úlevy od paušální části základu poplatku může být podpora odpovědného přístupu k nakládání s odpady a **předcházení jejich vzniku**. Tento typ úlevy má především motivační a osvětový charakter. V každé obci se zpravidla nachází skupina obyvatel, kteří přistupují k nakládání s odpady **velmi zodpovědně** a snaží se množství vznikajícího odpadu dlouhodobě snižovat. **Tito lidé často uplatňují principy takzvaného „zero waste“**, tedy předcházení vzniku odpadu již při samotné spotřebě. Typickými příklady mohou být domácnosti, které používají látkové pleny místo jednorázových, nakupují bezobalově, omezují nákup balených vod nebo se obecně snaží minimalizovat množství obalových materiálů ve své spotřebě. **Takové chování vede k tomu, že tyto domácnosti produkují výrazně menší množství komunálního odpadu a zároveň snižují náklady obce na jeho svoz a zpracování.** Úleva od paušální části poplatku může v těchto případech sloužit jako symbolické **ocenění tohoto odpovědného přístupu** a jako pozitivní signál směrem k ostatním obyvatelům obce. Smyslem tohoto typu úlevy není vytvářet složitý kontrolní mechanismus, ale spíše dát obci možnost veřejně ocenit žádoucí způsoby chování a současně ukázat, že obecní systém nakládání s odpady s těmito **přístupy počítá a podporuje je.**

Dalším příkladem využití úlevy od paušální části základu poplatku může být zohlednění situací, kdy poplatníci nemohou obecní systém nakládání s odpady využívat ve stejné míře nebo za stejných podmínek jako ostatní obyvatelé obce. Např. v některých lokalitách **není z technických nebo dopravních důvodů možné zajistit svoz odpadu** přímo od nemovitosti. Typickým příkladem jsou **odlehlejší oblasti**, úzké místní komunikace nebo lokality, kam **svozová technika nemůže zajíždět**. V těchto případech jsou poplatníci nuceni přibližovat soustředovací prostředky na odpad na vzdálenější svozová stanoviště, často i na vzdálenost desítek až stovek metrů. **Taková situace představuje pro obyvatele určité omezení a zároveň znamená, že službu obecního systému nakládání s odpady nemohou využívat ve stejném komfortu jako ostatní poplatníci.** Úleva od paušální části základu poplatku proto může sloužit jako nástroj, kterým obec tuto skutečnost zohlední. V praxi bývá tento typ úlevy označován jako „sleva za přiblížování“, protože reflektuje nutnost přemísťovat soustředovací prostředky na větší vzdálenost ke svozovému místu. Zavedení takové úlevy umožňuje obci **spravedlivěji zohlednit rozdílné podmínky** využívání systému v jednotlivých částech jejího území.

Konkrétní podmínky pro poskytování úlevy, například výši úlevy nebo způsob jejího přiznání v návaznosti na počet obslužených soustředovacích prostředků na tříděné odpady, by obec měla mít možnost stanovit podle svých místních podmínek v rámci obecně závazné vyhlášky nebo spíše v interních pravidlech systému?

§ 10x

Sazba poplatku

(1) Sazba poplatku za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci činí nejvýše

- a) 500 Kč za poplatníka za dílčí období pro paušální část základu poplatku a
- b) 5 Kč za litr objemu obslužených soustředovacích prostředků na odpad.

(2) Obec může stanovit rozdílnou výši sazby paušální části základu poplatku pro jednotlivé skupiny poplatníků.

(3) Obec může stanovit rozdílnou výši sazby za litr objemu obslužených soustředovacích prostředků na odpad.

(4) Obec stanoví, které odpady a služby obecního systému nakládání s odpady, případně rozsah těchto služeb, jsou zahrnuty v paušální části základu poplatku a které jsou zohledněny v objemu obslužených soustředovacích prostředků na odpad.

VYSVĚTLENÍ:

Jednou z možností využití konstrukce sazby poplatku je situace, kdy obec stanoví sazbu za objem obslužených soustředovacích prostředků na odpad ve výši 0 Kč za litr a veškeré náklady na provoz obecního systému nakládání s odpady promítne do paušální části základu poplatku. **V takovém případě systém prakticky funguje jako alternativa k místnímu poplatku za obecní systém odpadového hospodářství.** Oproti stávajícímu místnímu poplatku však tato konstrukce přináší jednu **významnou výhodu**. Díky existenci plátce poplatku, kterým je například společenství vlastníků jednotek nebo vlastník nemovitosti, může obec vybírat poplatek prostřednictvím jednoho subjektu za celý dům nebo nemovitost. **To může významně snížit administrativní náročnost správy poplatku**, zejména ve větších bytových domech, kde je jinak nutné řešit poplatkovou povinnost jednotlivých poplatníků samostatně.

Současně může obec zvolit **kombinovaný model**, kdy stanoví jak paušální část základu poplatku, tak i sazbu za objem obslužených soustředovacích prostředků na odpad. V takovém případě může obec **podle § 10x odst. 4** vymežit, které služby a odpady **jsou zahrnuty v paušální části základu poplatku** a jaký objem obslužených soustředovacích prostředků je v této části zohledněn. Obec tak může například stanovit, že paušální část poplatku zahrnuje veškeré náklady na infrastrukturu systému a zároveň určitý základní objem obslužených nádob se směsným komunálním odpadem na jednoho poplatníka za dílčí období. Tento objem může odpovídat běžné produkci odpadu průměrné domácnosti. **Pokud poplatník tento objem nepřekročí, hradí pouze paušální část poplatku.** V případě jeho překročení se již uplatní sazba za objem obslužených soustředovacích prostředků na odpad. **Takto nastavený model může fungovat jako kompromis mezi klasickým místním poplatkem a motivačním systémem PAYT.** Umožňuje zachovat jednoduchost systému pro běžné domácnosti, které produkují odpad v obvyklém množství, a zároveň **poskytuje obci nástroj pro řešení situací, kdy dochází k nadměrnému využívání systému.** Typickým příkladem mohou být případy, kdy je obecní systém **zneužíván například podnikatelskými subjekty nebo ubytovacími zařízeními**, které produkují výrazně větší množství odpadu, než odpovídá běžné produkci domácností. Taková konstrukce poplatku tak umožňuje obci zachovat administrativně jednoduchý systém, který je současně schopen reagovat na nadměrné nebo neobvyklé zatěžování obecního systému nakládání s odpady.

Zároveň může tato konstrukce plnit obdobnou funkci, jakou měl u poplatku za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci takzvaný minimální základ dílčího poplatku. Smyslem minimálního základu dílčího poplatku bylo stanovit určité minimální množství odpadu, které je v poplatku již započteno. Poplatník tak měl jistotu, že běžný zbytek odpadu po vytrídění je již v poplatku zahrnut a není potřeba hledat způsoby, jak se tohoto odpadu zbavit mimo obecní systém. Stejný princip lze uplatnit i v rámci navržené konstrukce poplatku. **Obec může například stanovit paušální část základu poplatku tak, aby v ní byl zahrnut určitý základní objem obslužených soustředovacích prostředků na směsný komunální odpad.** Může se například jednat o objem odpovídající jedné nebo dvěma obsluženým nádobám za určité období. Tento objem je pak považován za běžnou produkci odpadu poplatníka a je již zahrnut v paušální části poplatku. Teprve v případě, kdy poplatník tento základní objem překročí, začne se uplatňovat sazba za objem obslužených soustředovacích prostředků. Tím lze dosáhnout stejného efektu, jaký sledoval minimální základ dílčího poplatku v systému poplatku za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci. Z tohoto důvodu není v navržené úpravě

institut minimálního základu dílčího poplatku samostatně zaveden. Jeho funkce je totiž možné dosáhnout přímo prostřednictvím konstrukce paušální části základu poplatku.

Ustanovení umožňující obci stanovit **rozdílnou výši paušální části** základu poplatku pro **jednotlivé skupiny poplatníků** poskytuje obcím nástroj k zohlednění rozdílných podmínek využívání obecního systému nakládání s odpady. Obdobný princip je již dlouhodobě využíván také u místních poplatků, kde právní úprava připouští stanovení rozdílné výše poplatku pro různé skupiny poplatníků, pokud je takové rozlišení **věcně odůvodněné, nediskriminační a vychází z legitimních důvodů**. Typickým příkladem může být rozdílná sazba pro osoby s trvalým bydlištěm v obci a pro vlastníky rekreačních objektů. U rekreačních objektů je poplatníkem vlastník nemovitosti, přičemž poplatek se vztahuje pouze na jednu osobu, protože v těchto objektech není hlášeno bydliště. **V praxi však rekreační objekty často využívá více osob, například celé rodiny nebo skupiny osob**, což může vést k vyšší produkci odpadu, než odpovídá jedné osobě. Z tohoto důvodu je v praxi často uváděno, že průměrná produkce odpadu z rekreační nemovitosti odpovídá přibližně 2 až 3 osobám, přičemž jako orientační hodnota bývá používán ekvivalent přibližně 2,5 osoby na jednu rekreační nemovitost. **Stanovení vyšší paušální sazby pro tuto skupinu poplatníků tak může představovat legitimní způsob, jak zohlednit rozdílnou míru zatížení obecního systému nakládání s odpady**. Maximální výše sazby paušální části základu poplatku je proto nastavena tak, aby obcím umožnila **dostatečný prostor pro stanovení rozdílných sazeb** mezi jednotlivými skupinami poplatníků. Tento limit vytváří potřebnou flexibilitu pro nastavení systému v různých typech obcí, zejména tam, kde rekreační objekty tvoří významnou část zástavby.

Další funkcionalitu upravuje odstavec 3, který umožňuje obci stanovit **rozdílnou výši sazby za litr objemu obslužených soustředovacích prostředků na odpad**. Tento nástroj umožňuje obci diferencovat poplatek podle míry využívání systému nakládání s odpady. Obec tak může například stanovit základní sazbu pro běžný objem obslužených nádob odpovídající průměrné produkci odpadu. V případě, že některé domácnosti tento objem výrazně překračují, může obec stanovit **vyšší sazbu pro objem nad tuto hranici**. Tímto způsobem lze reagovat na nadměrnou produkci odpadu, která je zpravidla spojena s vyššími náklady na jeho odstranění. Taková konstrukce vychází z **ekonomické logiky systému nakládání s odpady**. Náklady na odstranění odpadu totiž nejsou lineární a s rostoucím množstvím odpadu se zpravidla zvyšují. Domácnosti, které produkují nadprůměrné množství směsného komunálního odpadu, se tak mohou podílet na nákladech systému ve vyšší míře. V praxi může obec například stanovit základní sazbu pro běžný objem obslužených nádob a **pro objem nad stanovenou hranici uplatnit sazbu vyšší**, například o určité procento. Konkrétní nastavení těchto hranic a sazeb je ponecháno na rozhodnutí obce podle místních podmínek a ekonomiky jejího systému nakládání s odpady. Tento princip zároveň odpovídá základní logice odpadového hospodářství, podle níž má být vyšší produkce směsného komunálního odpadu spojena s vyššími náklady na jeho odstranění.

Další možností, kterou ustanovení umožňuje, je zahrnout do objemu obslužených soustředovacích prostředků na odpad také **door-to-door sběr tříděných složek**, zejména plastů a papíru. Jedním z důvodů tohoto řešení je **možnost rozložit náklady obecního systému nakládání s odpady** mezi jednotlivé složky systému. V praxi se často stává, že obce z politických nebo regionálních důvodů udržují paušální část poplatku na podobné úrovni jako okolní obce, i když jejich skutečné náklady rostou. Možnost promítnout část nákladů spojených se sběrem tříděných složek do objemu obslužených soustředovacích prostředků umožňuje snížit tlak na růst paušální části poplatku a lépe přizpůsobit konstrukci poplatku ekonomice obecního systému a učinit ji tak **„politicky“ průchodnější**. Dalším významným přínosem tohoto řešení je **motivační efekt pro poplatníky**. Pokud je sběr tříděných složek spojen s objemem obslužených nádob nebo pytlů, mají domácnosti přirozenou motivaci využívat sběrné prostředky **efektivně**. V praxi to znamená například důsledné stlačování PET lahví nebo efektivní plnění pytlů a nádob, což vede ke snížení počtu obslužených prostředků a tím i ke snížení nákladů systému. Současně je vhodné, aby náklady spojené s tříděnými složkami odpadu byly nastaveny tak, aby **třídění bylo pro poplatníky ekonomicky výhodnější než**

ukládání odpadu do smíšeného komunálního odpadu. Toho lze dosáhnout například kombinací sazby za objem obslužených soustředovacích prostředků a úlev od paušální části základu poplatku za aktivní třídění odpadu v domácnosti. V této souvislosti je však na místě otevřít otázku, zda by v případě, kdy obec zahrne tříděné složky odpadu do objemu obslužených soustředovacích prostředků, neměla současně vzniknout povinnost promítnout do systému poplatků také pozitivní ekonomickou hodnotu těchto vyříděných složek. Obce totiž z tříděného odpadu běžně **získávají finanční příspěvky** například od autorizovaných obalových společností nebo jiných subjektů systému rozšířené odpovědnosti výrobců. Pokud by byl objem tříděného odpadu zahrnut do zpoplatněného objemu obslužených soustředovacích prostředků, bylo by vhodné zajistit, aby byla tato ekonomická hodnota v přiměřené míře promítnuta zpět k poplatníkům, například formou úlevy od paušální části základu poplatku. Takové řešení by **posílilo transparentnost systému** a současně by poplatníkům jasně ukazovalo, že třídění odpadu má **nejen environmentální, ale i ekonomický smysl**. V této souvislosti je vhodné zvážit, zda by taková povinnost měla být zakotvena přímo v zákoně o místních poplatcích, zda by měla být upravena prováděcím právním předpisem, například vyhláškou k zákonu o odpadech, nebo zda by postačovalo její metodické ukotvení prostřednictvím výkladového stanoviska Ministerstva financí či Ministerstva životního prostředí.

Poslední doplňující poznámka se vztahuje k odstavci 4, který stanoví, že obec určí, které odpady a služby obecního systému nakládání s odpady jsou zahrnuty v paušální části základu poplatku a které jsou zohledněny v objemu obslužených soustředovacích prostředků na odpad. Hlavní přínos tohoto ustanovení spočívá v **posílení transparentnosti systému** a ve zvýšení zájmu veřejnosti o fungování odpadového hospodářství obce. Obce již dnes mají podle právních předpisů povinnost informovat občany o fungování a výsledcích systému nakládání s odpady. Praxe však ukazuje, že o tyto informace bývá ze strany veřejnosti relativně malý zájem. **Situace se zpravidla mění ve chvíli, kdy jsou jednotlivé služby a složky systému přímo spojeny s konkrétní poplatkovou povinností.** Pokud poplatníci vědí, že určité služby nebo způsoby nakládání s odpady jsou promítnuty do konkrétní části poplatku, přirozeně roste jejich zájem o informace o tom, jak systém funguje a jaké náklady jednotlivé části systému generují. Ustanovení odstavce 4 tak může fungovat jako **podpůrný mechanismus**, který nepřímo posiluje informační povinnost obce podle odpadové legislativy. Transparentní vymezení toho, které služby jsou zahrnuty v paušální části poplatku a které jsou zohledněny prostřednictvím objemu obslužených soustředovacích prostředků, může přispět k lepšímu pochopení ekonomiky odpadového hospodářství ze strany poplatníků. Současně toto ustanovení poskytuje obcím významný prostor pro **přizpůsobení konstrukce poplatku místním podmínkám**. Obce tak mohou flexibilně rozhodovat, které služby budou financovány paušální složkou poplatku a které budou navázány na skutečné využívání systému, což umožňuje lépe reagovat na specifika jednotlivých obcí a jejich odpadových systémů.

§ 10y

Výpočet poplatku

(1) Poplatek za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci se vypočte jako součet dílčích poplatků **jednotlivých poplatníků** za jednotlivá dílčí období, na jejichž konci

- a) měl poplatník v nemovité věci bydliště, nebo
- b) neměla v nemovité věci bydliště žádná fyzická osoba v případě, že poplatníkem je vlastník této nemovité věci.

(2) Dílčí poplatek za dílčí období se vypočte jako součet

- a) paušální částí základu poplatku stanovené na poplatníka za toto dílčí období a
- b) součinu objemu obslužených soustředovacích prostředků na odpad za toto dílčí období připadajícího na poplatníka zaokrouhleného na celé litry nahoru a sazby pro tento základ.

VYSVĚTLENÍ:

V odstavci 1 bylo oproti stávající právní úpravě doplněno slovní spojení „**jednotlivých poplatníků**“. Toto doplnění má za cíl **zpřesnit konstrukci výpočtu poplatku** a odstranit možnou interpretační nejasnost, která byla v dosavadním znění zákona. Původní formulace uváděla, že poplatek se vypočte jako součet dílčích poplatků za jednotlivá dílčí období. Nebylo však zcela zřejmé, zda se jedná pouze o součet dílčích poplatků za jednotlivá období vztahující se k jedné osobě, nebo zda se mají do výpočtu zahrnovat dílčí poplatky všech poplatníků, kteří v dané nemovité věci systém využívají. Doplněním slov „**jednotlivých poplatníků**“ je nyní zřejmé, že výsledný poplatek za nemovitou věc je tvořen **součtem dílčích poplatků všech poplatníků**, kteří v dané nemovité věci systém využívají, a to za všechna dílčí období. Prakticky to znamená, že pokud má v nemovité věci bydliště více osob, sčítají se jejich dílčí poplatky za jednotlivá období. Například při měsíčním dílčím období se u jedné osoby jedná o součet dvanácti dílčích poplatků za rok, zatímco u pěti osob se jedná o součet šedesáti dílčích poplatků. Toto zpřesnění zároveň odpovídá konstrukci poplatku, která vychází z individuálního využívání systému jednotlivými poplatníky.

§ 10z

Plátce poplatku

(1) Plátcem poplatku za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci je

- a) společenství vlastníků jednotek, pokud pro dům vzniklo, nebo
- b) vlastník nemovité věci v ostatních případech.

(2) Plátce poplatku je povinen vybrat příslušnou část poplatku od poplatníka.

VYSVĚTLENÍ:

V odstavci 2 bylo oproti dosavadní úpravě doplněno slovní spojení „**příslušnou část poplatku**“. Účelem této úpravy je jednoznačně vymežit vztah mezi plátcem poplatku a jednotlivými poplatníky. Plátce poplatku (typicky společenství vlastníků jednotek nebo vlastník nemovité věci) je osobou, která **poplatek vůči obci uhradí jako celek**. Tento poplatek je však tvořen součtem dílčích poplatků jednotlivých poplatníků využívajících systém v dané nemovité věci. Doplněním formulace „**příslušnou část poplatku**“ je zřejmé, že plátce poplatku vybírá od jednotlivých poplatníků pouze tu část poplatku, která na ně podle konstrukce výpočtu připadá. Nejde tedy o výběr stejné částky od všech osob v nemovité věci, ale o rozdělení celkového poplatku mezi jednotlivé poplatníky podle jejich **skutečného využívání systému**. Tato konstrukce zároveň umožňuje zohlednit situace, kdy jednotliví poplatníci využívají obecní systém nakládání s odpady v **odlišné míře**. Typickým příkladem může být situace v bytových

domech, kdy některý z uživatelů produkuje nadstandardní množství odpadu, například v souvislosti s rekonstrukcí bytu nebo častým využíváním sběrného dvora. V takovém případě je možné prostřednictvím evidenčního systému přiřadit tento objem konkrétnímu poplatníkovi a promítnout jej do výše jeho příslušné části poplatku.

Závěrečné zhodnocení navrhované konstrukce poplatku

Navrhovaná konstrukce poplatku za využívání systému nakládání s odpady z nemovité věci zkráceně PAYUS (Pay As You Use Systém „plať podle toho, jak využíváš systém/ platba podle využívání systému) nepředstavuje univerzální nástroj, který by sám o sobě vyřešil všechny problémy odpadového hospodářství nebo automaticky zajistil plnění evropských cílů v oblasti nakládání s odpady. Odpadové hospodářství je komplexní oblast veřejné správy a řada obcí dnes řeší celou řadu jiných agend, kterým musí věnovat svou pozornost. V praxi proto často dochází k situaci, kdy obce systém odpadového hospodářství aktivně nerozvíjejí a spokojí se se stávajícím stavem (i kdyby starosta chtěl sebevíc téma odpadů řešit, pro zastupitele nejsou odpady prioritou).

Jedním z důvodů je také skutečnost, že část nákladů na provoz systému odpadového hospodářství bývá dlouhodobě hrazena z obecních rozpočtů. Pokud obec může významnou část nákladů financovat mimo poplatky občanů, nevzniká dostatečný tlak na optimalizaci systému nebo na hledání efektivnějších řešení. Z tohoto pohledu by do budoucna bylo vhodné otevřít diskusi o postupném přibližování poplatků skutečným nákladům odpadového systému, tj. odpovědnější promítnutí skutečných nákladů systému do poplatků. Takový krok by však bylo vhodné zavádět postupně. Jednou z možných variant by mohlo být například postupné snižování maximálního podílu nákladů, které mohou obce hradit z obecního rozpočtu. Například v prvních letech by obce mohly hradit vyšší část nákladů, která by se v následujících letech postupně snižovala. Současně by bylo vhodné zachovat určitou minimální možnost spolufinancování systému z obecních rozpočtů, například v rozsahu přibližně deseti procent, která by umožnila obcím vyrovnávat přirozené výkyvy v nákladech systému.

Právě v této souvislosti představuje navrhovaná konstrukce poplatku významný podpůrný nástroj. Její hlavní výhodou je vysoká míra flexibility. Obce mohou konstrukci poplatku přizpůsobit svým místním podmínkám a nastavit systém tak, aby odpovídal konkrétní struktuře jejich odpadového hospodářství. Každá obec tak může v navržené konstrukci nalézt řešení odpovídající jejím potřebám.

Na první pohled se může zdát, že navržená konstrukce poplatku je složitější než dosavadní modely zpoplatnění. Je však nutné si uvědomit, že za poslední desítky let se odpadové hospodářství stalo samo o sobě složitou disciplínou. Jednoduchá řešení v této oblasti často vedou k tomu, že systém není schopen reagovat na reálné problémy, které v praxi vznikají. Navržený model proto vychází z předpokladu, že efektivní systém odpadového hospodářství musí být dostatečně robustní, flexibilní a variabilní. Právě tato variabilita umožňuje obcím aktivně řídit svůj odpadový systém a reagovat na specifické podmínky, které se v jednotlivých obcích výrazně liší. Současně je třeba zdůraznit, že moderní evidence odpadů a digitální nástroje dnes umožňují pracovat i se složitějšími modely zpoplatnění bez výrazného zvýšení administrativní zátěže. V digitálním prostředí je možné většinu potřebných údajů evidovat a vyhodnocovat automatizovaně. Nicméně menší obce mohou zvolit jednoduchý model v režimu paušální části základu poplatku - **návrh nevyžaduje složitý model, ale umožňuje jeho využití tam, kde ho obec potřebuje.** Obec může tento model využít jak v relativně jednoduché podobě, která se bude blížit stávajícímu paušálnímu poplatku za obecní systém odpadového hospodářství, tak v podobě více motivačního systému založeného na skutečném využívání obecního systému nakládání s odpady. V praxi tak mohou vedle sebe existovat obce, které využijí pouze paušální část poplatku, i obce, které zavedou kombinaci paušální složky a složky odvozené od objemu obslužených soustředovacích prostředků.

Navrhovaná konstrukce poplatku tak nepředstavuje pouze změnu způsobu výpočtu poplatku, ale především změnu přístupu k řízení odpadového hospodářství. Vytváří nástroj, který obcím umožňuje reagovat na nové požadavky a cíle v oblasti nakládání s odpady a současně dává prostor pro věcnější „odpadový“ dialog s veřejností a postupné zavádění dalších motivačních mechanismů, například v oblasti prevence vzniku odpadu nebo omezení nadměrné produkce směsného komunálního odpadu.

Návrh zároveň zachovává technologickou neutralitu právní úpravy. Neurčuje konkrétní technický způsob evidence soustředovacích prostředků ani konkrétní technologické prostředky, které by obce musely používat. Obce tak mohou využívat různé způsoby evidence podle svých místních podmínek, například evidenci nádob, evidenci pytlového sběru, identifikační karty pro sběrné dvory nebo jiné evidenční mechanismy. Současný technologický rozvoj navíc umožňuje evidenci obslužených nádob nebo jiných soustředovacích prostředků provádět relativně jednoduše a s minimální administrativní zátěží, často přímo v průběhu svozu odpadu. Digitální nástroje tak umožňují zpracování potřebných údajů prakticky automatizovaným způsobem.

Navrhovaná konstrukce zároveň reflektuje skutečnost, že obecní systémy nakládání s odpady jsou v praxi využívány různými způsoby. Někteří poplatníci využívají především pravidelný svoz odpadu od nemovitosti, jiní ve větší míře využívají sběrné dvory nebo jiné části systému. Zahrnutí různých způsobů využívání systému do evidence umožňuje spravedlivěji rozdělit náklady mezi jednotlivé uživatele systému a současně omezit situace, kdy je obecní systém využíván způsobem, který není v souladu s jeho účelem, například při odkládání odpadu pocházejícího z podnikatelské činnosti.

Dalším přínosem navrhované konstrukce je posílení transparentnosti fungování obecního systému nakládání s odpady. Pokud obec jasně vymezí, které služby jsou hrazeny z paušální části poplatku a které jsou spojeny se skutečným využíváním systému, získávají poplatníci přehled o tom, jakým způsobem je obecní odpadové hospodářství financováno a jaké náklady jednotlivé části systému generují. V praxi se často ukazuje, že zájem veřejnosti o fungování odpadového hospodářství roste právě ve chvíli, kdy jsou jednotlivé služby systému přímo spojeny s konkrétní poplatkovou povinností.

Oblasti, které je nutné doplnit do jiných právních předpisů nebo metodik

I. Evidence soustředovacích prostředků

- doplnit do právní úpravy odpadového hospodářství (vyhláška k zákonu o odpadech) možnost, aby obec mohla stanovit technické požadavky na soustředovací prostředky používané v obecním systému nakládání s odpady (požadavek na označení soustředovacího prostředku identifikačním prvkem (např. čipem, QR kódem nebo jiným identifikátorem) nepředstavuje omezení přístupu do obecního systému nakládání s odpady, ale technický požadavek na soustředovací prostředek obdobný jiným technickým parametrům nádob, zejména jejich konstrukční kompatibilitě se svozovou technikou. Identifikace soustředovacích prostředků je nezbytná pro evidenci jejich obslužení a pro správu poplatků založených na skutečném využívání obecního systému nakládání s odpady.).

- stanovit, že identifikační prvek může být považován za součást technické způsobilosti nádoby ke svozu, obdobně jako dnes konstrukční kompatibilita nádoby se svozovou technikou

- umožnit obcím promítnout tento požadavek do obecně závazných vyhlášek upravujících obecní systém nakládání s odpady

- zdůraznit, že identifikace soustředovacích prostředků je nezbytným předpokladem pro fungování systémů poplatků založených na skutečném využívání systému

2. Identifikace při využití sběrného dvora

- doplnit do právní úpravy nebo metodiky možnost, aby obec mohla podmínit předání odpadu na sběrném dvoře identifikací osoby předávající odpad, pokud je tato identifikace nezbytná pro evidenci využívání obecního systému nakládání s odpady (stanovení povinnosti používat identifikovaný soustředovací prostředek nebo identifikační prostředek při využívání obecního systému nakládání s odpady nepředstavuje omezení přístupu do tohoto systému. Obec je povinna zajistit, aby identifikační prostředky byly dostupné všem osobám oprávněným obecní systém využívat, a každý uživatel systému má možnost se do systému zapojit za podmínek stanovených pro jeho řádnou evidenci a správu.).

- zdůraznit, že každá osoba využívající obecní systém musí mít možnost se do systému zapojit a předat odpad, avšak současně je povinna respektovat podmínky stanovené obcí pro jeho řádnou evidenci

- připustit, že identifikační prostředek musí být dostupný všem uživatelům systému (např. vydáním odpadové karty nebo jiného identifikátoru), aby nikomu nebyla fakticky znemožněna možnost využít sběrný dvůr

- umožnit, aby evidence předaného odpadu byla propojena se systémem místních poplatků a umožnila spravedlivé zohlednění skutečného využívání obecního systému nakládání s odpady

- metodicky upravit postup stanovení objemu při převzetí na sběrném dvoře tj. připustit využití kvalifikovaného odhadu obsluhy sběrného dvora, umožnit stanovení objemu vložení odpadu do soustředovacího prostředku o známém objemu, případně umožnit stanovení objemu přepočtem z hmotnosti s využitím orientačních měrných hmotností odpadů

3. Evidence obslužených soustředovacích prostředků

- umožnit obci požadovat po svozové společnosti předávání údajů o obslužených nádobách nebo jiných soustředovacích prostředcích a přijmout část zodpovědnosti, za nezaplatněné nádoby v důsledku nekvalitní evidence (evidence obslužených soustředovacích prostředků nebo evidovaného předání odpadu představuje nezbytný podklad pro správu místních poplatků, protože obec při jejich správě vystupuje v postavení správce daně. Bez existence spolehlivého evidenčního mechanismu by obec neměla k dispozici objektivní údaje o využívání obecního systému nakládání s odpady a nemohla by tak řádně stanovit, vybírat ani vymáhat poplatkovou povinnost.).

- definovat minimální rozsah předávaných údajů (např. identifikátor nádoby a datum obslužení) a metodicky stanovit základní datovou strukturu pro online předávání evidenčních údajů mezi svozovou společností a obcí s využitím běžně dostupných datových formátů (např. CSV nebo jiný otevřený formát)

Informace o autorovi návrhu

Návrh byl zpracován Ing. Radkem Staňkou, který se dlouhodobě věnuje problematice odpadového hospodářství, zejména oblasti organizace obecních systémů nakládání s odpady a jejich ekonomického nastavení.

Autor vystudoval obor Biotechnologie a management odpadů na Mendelově univerzitě v Brně a více než patnáct let se profesně zabývá praktickým fungováním odpadového hospodářství na úrovni obcí a měst. Ve své odborné praxi se dlouhodobě zaměřuje především na problematiku motivačních systémů pro třídění odpadu, nastavení poplatků za komunální odpad a optimalizaci ekonomiky obecních systémů nakládání s odpady.

Během své profesní činnosti spolupracoval s řadou obcí napříč Českou republikou, což mu umožnilo získat rozsáhlé zkušenosti s různými přístupy k organizaci odpadového hospodářství i

s praktickými dopady legislativních a ekonomických změn v této oblasti. Díky této zkušenosti má možnost vnímat problematiku nejen z pohledu jednotlivých obcí, ale také v širších souvislostech vývoje odpadového hospodářství v České republice.

Autor je rovněž iniciátorem a spoluautorem několika motivačních systémů zaměřených na spravedlivější a efektivnější nastavení odpadového hospodářství v obcích. Mezi ně patří například Program zodpovědného nakládání s odpady PZNSO, Inteligentní systém nakládání s odpady ISNO, motivační a evidenční systém pro odpadové hospodářství MESOH nebo koncept Spravedlivější odpadový systém SOS. Tyto systémy byly v různých podobách aplikovány v řadě obcí a přispěly k rozvoji moderních přístupů k evidenci, motivaci a ekonomickému řízení odpadového hospodářství.

Předkládaný návrh vznikl v průběhu první poloviny března 2026 a byl zpracováván postupně během několika týdnů jako syntéza dlouhodobých zkušeností z praxe, diskusí s představiteli obcí i sledování vývoje legislativy v oblasti odpadového hospodářství. Cílem návrhu je nabídnout obcím nástroj, který jim umožní lépe reagovat na rostoucí náklady systému, plnit environmentální cíle a současně zachovat spravedlivé a srozumitelné nastavení poplatků pro občany.

Autor si je zároveň vědom, že problematika odpadového hospodářství je velmi komplexní a žádné řešení nemůže být definitivní bez širší odborné diskuse. Tento návrh je proto předkládán především jako podnět k odborné debatě nad možným vývojem systému zpoplatnění komunálních odpadů. Autor bude velmi rád za věcnou oponenturu, odborné připomínky i další podněty k tomuto návrhu. Otevřená diskuse nad praktickými zkušenostmi jednotlivých obcí i nad legislativním nastavením systému může významně přispět k nalezení řešení, které bude dlouhodobě funkční, spravedlivé a ekonomicky udržitelné.

Kontaktní údaje autora

Ing. Radek Staňka předseda spolku NAŠE ODPADKY, z. s.

(stanka@naseodpadky.cz / 775 974 709)